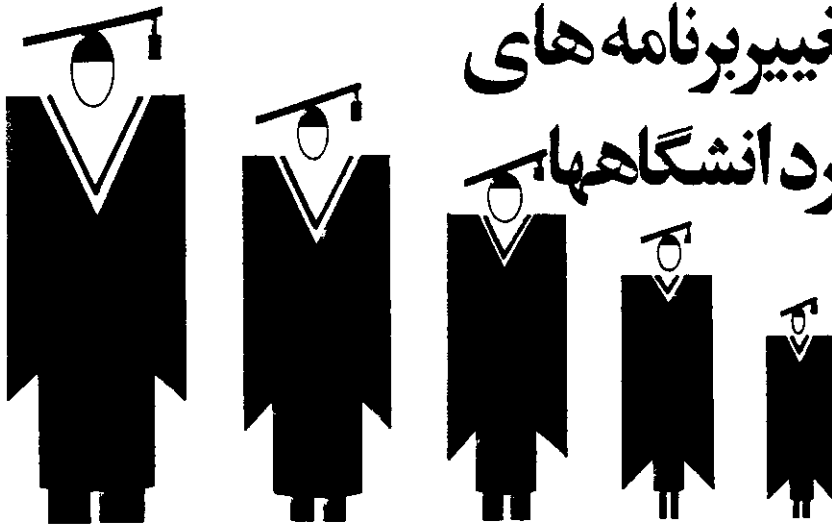

ضرورت تغییر برنامه های جغرافیادردانشگاهها

طرح پیشنهادی

دکتر حسین شکوئی

هدف از طرح پیشنهادی

- ۱- در کشور ما، تحصیلات دانشگاهی باید به سیری سافت که کم و کاستهای جامعه را بهبود بخشد و محللهای اشتغال و مورد ساز سارماسهای دولتی و بخش خصوصی را پاسخگو گردد.
- ۲- با توجه به هر سه هنگفت آموزش عالی، منطقی نیست که مسأله بیکاری، فارغ التحصیلان جغرافیای را تهدید کند و تحصیلات دانشگاهی را بی ارزش جلوه دهد.
- ۳- جامعه ما، به پاره‌یی از تخصصهای جغرافیائی نیاز دارد که فقدان این تخصصها در بسیار موارد به شدت احساس می‌شود.
- ۴- در سالهای اخیر، وزارت آموزش و پرورش، کمتر به استخدام لیسانسهای آزاد رعیت نشان داده است و این سوءال پیش می‌آید که محل اشتغال این همه فارغ التحصیل جغرافیای کدام یک از بخشهای دولتی می‌باشد؟

طرح پیشنهادی

- با توجه به موارد بالا، لازم است که در سیاست برنامه ریزی دوره‌های آموزشی جغرافیای در ایران، تغییرات اساسی صورت گیرد و این سیاست در مراحل برنامه ریزی روی دو محور اصلی حرکت کند: الف - تشکیل یک مؤسسه یا دانشکده، جغرافیای ب - تأکید در جغرافیای کاربردی در برنامه‌های دانشگاهی.
- الف - تشکیل مؤسسه یا دانشکده جغرافیای در تهران، با شرکت همه گروههای جغرافیای، دارای امتیازات زیر می‌باشد:
- ۱- در داخل این مؤسسه، گروههای آموزشی کاملاً تخصصی از رشته‌های مختلف مثل اقلیم شناسی، جغرافیای روستائی، جغرافیای اقتصادی و... بوجود می‌آید و همه اقلیم شناسان، متخصصین جغرافیای روستائی و جغرافیای اقتصادی در گروه مربوطه فعالیت آموزشی و تحقیقاتی خواهند داشت. این گروههای تخصصی، همه

ساله، برابر سیارهای جامعه دانشجویی پذیرد. روشن است که این تنگن، کم و کاستهای رشته‌های اقلیم شناسی، جغرافیای روستائی و جغرافیای اقتصادی را برطرف می‌سازد و بر اعتبار علمی جغرافیای می‌افزاید. از همه مهم تر آنکه، دانش تخصصی دانشجویان را نیز بالا می‌برد.

۲- هم اکنون شاید حداقل اعضای گروههای آموزشی جغرافیای در تهران ۶ نفر و حداکثر آنها ۱۰ نفر می‌باشد و این در حالی است که به سبب شاخه‌های گوناگون علم جغرافیای در دروس اصلی و تخصصی، محققین جغرافیای به طور متوسط وجود ۲۰ عضو آموزشی را در یک گروه ضروری می‌دانند تا این گروه نتواند بازده علمی مورد قبول جامعه دست یابد.

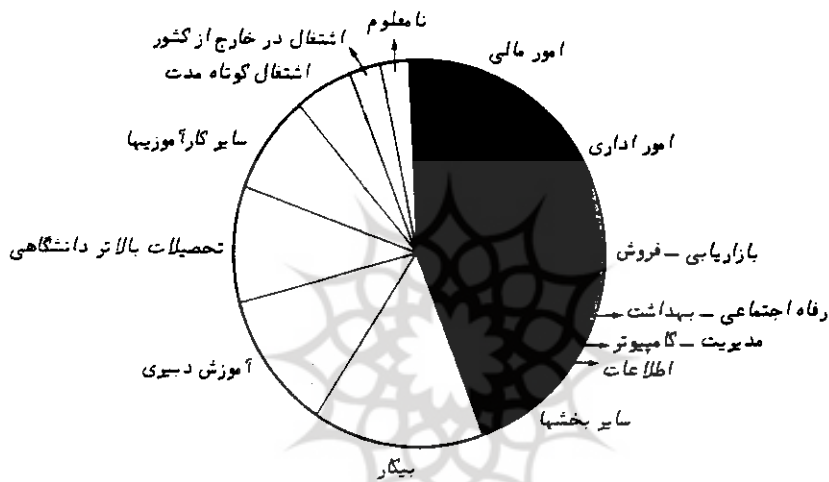
۳- در صورت تشکیل این مؤسسه، همه وسایل و امکانات گروههای آموزشی اعم از آزمایشگاه، کتابخانه، آرنسو محلات تخصصی، آرنسو نقشه و عکس در یکجا متمرکز می‌گردد کمبودها تا حدودی برطرف می‌شود و همه دانشجویان می‌توانند به یکسان از این امکانات بهره‌مند گردید. لازم به یادآوری است که هم اکنون حتی در گروههای معمولی جغرافیای در دانشگاهها و پلی تکنیکهای سایر کشورها، در حدود ۴۰،۰۰۰ نقطه و ۱۰،۰۰۰ عکس هوایی و ماهواره‌ئی و... مورد نیاز است. گروههای جغرافیای در تهران چگونه قادر خواهند بود هر یک به طور جداگانه به این همه امکانات و وسایل مورد نیاز دست یابند.

۴- تدریس استادان جغرافیای در یک مؤسسه، به آنها امکان می‌دهد تا همه دانشجویان جغرافیای از تخصصهای ویژه آنها استفاده کنند و علم و تخصص این استادان تنها محدود به بهره‌گیری تعدادی دانشجو نگردد.

۵- تشکیل یک مؤسسه یا دانشکده، از اساعات کار استادان کم می‌کند و این امر به آنها امکان می‌دهد که در تحقیق و تکمیل رشته تخصصی

سهم بخشهای مختلف در استخدام ۲۰۸۸ فارغ التحصیل جغرافیا
در انگلستان، دوره لیسانس (کارشناسی)، سال ۱۹۸۳

از: نفوذور راگینز، مجله جغرافیائی، اگوست ۱۹۸۵

با توجه به کیفیت آموزشهای جغرافیای کاربردی در دوره لیسانس، همواره بازار کار وسیع در انتظار فارغ التحصیلان جغرافیا بوده است. در این بازار، امور بهداشتی، اجتماعی، سازمانهای مالی، مدیریتهای مربوط به محیط زیست، حفاظت منابع طبیعی، صنعت جهانگردی، بازاریابی و فروش، مدیریتهای اناری در رابطه با رشته تخصصی، بخشهای مختلف وزارت امور خارجه، وزارت کشور و شهرداریها، برنامه ریزی فیزیکی و اجتماعی، آموزش و پرورش، در حدود ۸۰% فارغ التحصیلان دوره لیسانس (کارشناسی) را در سال ۱۹۸۳ جذب کرده اند. بی جهت نیست که در برخی از دانشگاههای انگلیس، فضا و تجهیزات گروههای جغرافیا حتی بیش از گروههای شیمی می باشد.

خود بگوشتد و اعتبار علمی رشته، جغرافیا را بالا ببرد. هم اکنون به سبب دروس زیاد در برنامه‌ها و محدودیت اعضای گروههای جغرافیا، اغلب استادان بیش از ۱۶ ساعت دروس غیر تخصصی (نسبت به رشته، تحصیلی خود) تدریس می‌کنند و این امر در هیچ یک از گروههای جغرافیایی، حتی در کشورهای جهان سوم، سابقه ندارد. ما توجه به گفته یک جغرافی‌دان خارجی که جغرافی‌دان نباید همه فن حریف باشد ندوام این جریان، موجب می‌شود که کلاسهای درس دانشگاهها ارتباط علمی تا مرکز کلاسهای دبیرستانها سقوط کند و دانشجویانی که با امید و شادابی خاص حوانی وارد گروههای جغرافیا می‌شوند بعد از مدتی آن امید و شوق دانش-اندوزی را از دست می‌دهند و افسرده و درمانده از دانشگاهها فارغ التحصیل می‌گردند تا آنجا که چندی پیش، دانشجوی ممتاز رشته جغرافیای یکی از دانشگاههای ایران، به سبب همین سقوط علمی جغرافیا و بی اعتبار گشتن آن، از نگارنده این ستور، راهبهای شرکت در دوره کارشناسی ارشد (فوق لیسانس) سایر رشته‌ها را حویا بود. اما روستا که تحصیلات دانشگاهی، دانشجویانی بدینسان ماء‌یوس و بی‌هدف تحویل حاهمه دهد؟

۶- آزمون مربوط به پذیرش دانشجو در دوره کارشناسی ارشد یکی از مؤسبات آموزشی سانگر این واقعیت است که اغلب دانشجویان، حتی با گذراندن واحدهای دروس تخصصی، از تعریف و شناخت فلمرو آن دروس عاجز بوده‌اند و این امر نیرناشی ارندرس دروس گوناگون جغرافیا به وسیله استادان محترم می‌باشد.

ب- تاکید برجغرافیای کاربردی: می‌دانیم که جغرافیای کاربردی

حالت میان رشته‌ای دارد و دانش جغرافیا به هنگام پیمودن مسیرهای کاربردی، لازم است با دانشهای دیگر (برابر نیاز و - بالابردن توان کاربردی شاخه‌های مختلف جغرافیا) تواءم و با هم گام بردارد. از این رو منطقی است که در صورت تغییر برنامه‌های جغرافیا، روی این تفکر تاکید گردد، تا رشته‌های علمی جغرافیا همه سازمانهای دولتی را نگار آید. روشی است که در صورت تاکید بر جغرافیای کاربردی، برنامه‌های آموزشی جغرافیا از کیفیت فرهنگامه‌ای سجات می‌یابد و عمق و اعتبار بیشتری کسب می‌کند.

در اینجا، یادآوری این نکته را ضروری می‌دانیم که گروههای جغرافیای انگلستان این کار را از ۲۵ سال قبل آغاز کرده‌اند.

مراجعه به آگهی‌های پذیرش دانشجوی جغرافیا در دانشگاهها و بلی تکسکها که همه ماهه در صفحات آخر مجله جغرافیایی درج می‌شود بیانگر این واقعیت است، آنچه در زیر می‌آید تنها نمونه‌هایی از دوره‌های آموزشی جغرافیای کاربردی است تا زیربنای طرحهای پیشنهادی دیگری که مسلماً از جانب استادان محترم جغرافیای طبیعی و انسانی عرضه خواهد شد فراهم آید:

۱- جغرافیا و آمار: این رشته مورد نیاز همه سازمانهای دولتی و وزارتخانه‌هاست چرا که تحلیلهای آماری از شرایط مکانی زیربنای هر برنامه‌ریزی محسوب می‌شود. در دوره‌های تحصیلی این رشته، مثلاً در شاخه استخدام در وزارت بهداشت، تاکید روی جغرافیای -

پزشکی، اکونوری امراض، برنامه‌ریزی درمانی بیشتر می‌شود و اگر وزارت بهداشتی، در سراسر ایران، به فرض ۵۰۰ مرکز بهداشتی داشته‌باشد و همه ساله حدود ۲۰ دانشجو در رمنه جغرافیا و آمار، (شاخه جغرافیای پزشکی) پذیرفته شود تنها در وزارت بهداشتی، محل اشتغال این فیصل فارغ التحصیلان تا ۲۰ سال آینده تا مین می‌باشد. فراموش نکیم که برابر تحقیقات انجام شده، امروزه، ۸۰٪ همه امراض منشاء محیطی و مکانی دارد. از این رو تحصیل کرده‌های جغرافیا و آمار با کلی نگری جغرافیایی و تحلیلهای آماری قادر خواهند بود به بسیاری از مسائل اکونلوزی امراض در سراسر ایران پاسخگو باشند. البته در صورت در نظر گرفتن سار سایر وزارتخانه‌ها، به این شاخه جغرافیا، دانشجویان بیشتری پذیرفته می‌شوند. رشته جغرافیا و آمار حتی وزارت کار، بیمه‌های اجتماعی، وزارت کشاورزی و سایر وزارتخانه‌ها سیر احتیاج خواهند داشت.

۲- جغرافیا و روابط بین المللی: این رشته مورد نیاز وزارت امور خارجه می‌باشد. در این رشته به جغرافیای سیاسی، سیاستهای منطقه‌ای و روابط ملل تاکید می‌گردد.

۳- جغرافیا و اقتصاد: بدون درک صحیح ارفاقصاد توسعه و اقتصاد- سیاسی، جغرافیای اقتصادی کاربردی مفهومی نخواهد داشت.

۴- جغرافیا و برنامه ریزی شهری (مورد نیاز وزارت کشور و - شهرداریها).

۵- جغرافیا و برنامه ریزی روستائی.

۶- جغرافیا و آمایش زمین.

۷- جغرافیا و امر توسعه.

۸- جغرافیای طبیعی و برنامه‌ریزی ناحیه‌ای.

۹- جغرافیا و مدیریت محیط‌زیست.

۱۰- جغرافیا و آموزش و پرورش.

۱۱- جغرافیا، سنخس از دور و تعسیر عکسهای هوایی.

یادآوری:

۱- در طرح پیشنهادی، برای هر یک از رشته‌های نخصی، همه ساله برحسب نیاز ۱۵ دانشجو پذیرفته می‌شود. در دو سال اول تحصیل، تدریس دروس اصلی جغرافیا صورت می‌گیرد و در دو سال آخر، دانشجویان با توجه به ذوق و استعداد خویش و نیاز جامعه، رشته مورد علاقه خود را انتخاب می‌کنند.

۲- در تهیه برنامه‌های دوره کارشناسی جغرافیا، مسئولین وزارتخانه‌های دینفع سیز شرکت داده می‌شوند و میان مؤسسه جغرافیا و وزارتخانه‌ها قرارداد استخدام فارغ التحصیلان تنظیم می‌گردد.

امید آنکه، همکاران ارجمند و جغرافی‌دانان دلسوز، یاکي این هدف را دریابند و نقشی پرتحرک در این زمینه ارخود نشان دهند. روشن است که حاصل چنین نحی، اگر با روح علمی و معسوت استادی همراه گردد به کمال رسیدن برنامه‌های آموزشی جغرافیا را در دانشگاههای ایران در پی خواهد داشت و بخش بزرگی از نیازهای جامعه ما را نیز پاسخگو خواهد بود.